

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з наукової роботи
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова
доктор фізико-математичних наук,
професор
Григорій ТОРБІН
березня 2025 р.

ПРОГРАМА

вступного випробування
для абітурієнтів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
для здобуття наукового ступеня «Доктор філософії» (PhD)
галузі знань А Освіта, спеціальності А 4 Середня освіта (музичне мистецтво)

Київ – 2025

Програма вступного іспиту в аспірантуру для здобувачів наукового ступеня доктора філософії (PhD) галузі знань А Освіта, за спеціальністю А 4 Середня освіта (музичне мистецтво). Київ: УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025.

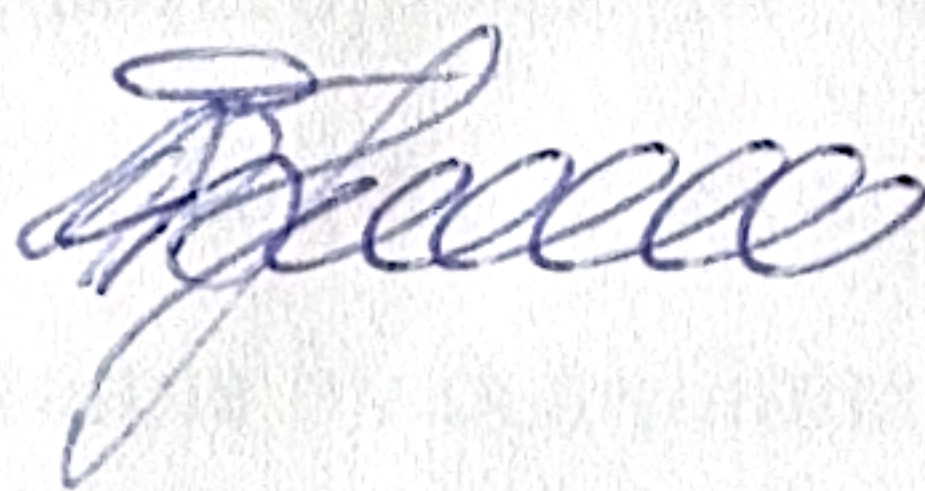
Укладачі програми:

Алла КОЗИР – докторка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри хорового диригування та теорії і методики музичної освіти УДУ імені Михайла Драгоманова;

Марія ТКАЧ – кандидатка педагогічних наук, професорка, завідувачка кафедри теорії музики та естрадного мистецтва УДУ імені Михайла Драгоманова.

Рекомендовано Вченою радою факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського УДУ імені Михайла Драгоманова (протокол № 8 від 26 Серпня 2025 2025 р.)

Декан факультету

Василь ФЕДОРИШИН

Гарант освітньо-наукової програми

Алла КОЗИР

Пояснювальна записка

Складання вступного іспиту зі спеціальності передбачено Законом України «Про вищу освіту», постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 про «Порядок підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» зі змінами, Умовами прийому на навчання до вищих навчальних закладів, затверджених МОН України та Правилами прийому до Університету.

Програму вступного іспиту зі спеціальності А4 Середня освіта (музичне мистецтво) розроблено відповідно до Правил прийому Університету, в обсязі програми підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти (магістр) зі спеціальності та призначено особам, які вступають до аспірантури за цією спеціальністю й мають достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей для здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі музичного мистецтва.

Під час випробування вступник має продемонструвати:

- знання теоретичних підходів щодо вивчення базових категорій з музичного мистецтва; методологічного інструментарію дослідження принципів їх використання у мистецтві;
- володіння понятійно-категоріальним апаратом для пояснення та обґрунтування наукової позиції; вміння чітко окреслити наукову проблематику; знання та здатність до використання інноваційних методів досліджень;
- здатність до раціонального та критичного аналізу наукових розвідок з вибором адекватних до предмету аналізу методів дослідження.

Під час проведення іспиту дотримується атмосфера спокійного і невимушеного спілкування зі вступником із одночасним дотриманням принципів об'єктивного оцінювання, професійної та ділової етики.

Форма проведення вступного іспиту зі спеціальності – усна за екзаменаційними білетами. Екзаменаційний білет містить 3 питання:

1 питання включено з розділу загальних питань музичної освіти, методологічних засад та історії вітчизняної музичної освіти і методики навчання в зарубіжних країнах, основ наукових досліджень у сфері теорії і методики музичного навчання;

2 питання – з методики мистецького навчання та всебічного розвитку учнів;

3 питання включає бесіду за темою реферату вступника, що виявляє його здатність до вирішення практичних завдань, співвідношення теорії та практики, методичну грамотність, науково-пошукові та науково-творчі дослідницькі здібності, тощо.

Відповідь вступника оцінюється у балах відповідно до **критеріїв оцінювання**.

Оцінка за вступний іспит включає аналіз і оцінювання відповідей вступника на кожне з питань екзаменаційного білету. За результатами вступного іспиту зі спеціальності виставляється одна оцінка за шкалою 100 – 200 балів:

Оцінка **190-200 балів**: вступник демонструє глибокі і системні знання теорій і концептів педагогічної науки; вільно оперує категоріальним апаратом; надає чіткі і логічно побудовані відповіді на основні та додаткові питання; виявляє знання сучасного інструментарію досліджень педагогічних явищ; аргументовано доводить свою думку та позицію.

Оцінка **171-189 балів**: вступник виявляє високий рівень знання теорій та концепцій педагогічної науки, проте у відповідях допускає певні неточності; з незначними помилками демонструє розуміння основних педагогічних понять та вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними; вільно оперує базовими категоріями педагогічної науки, але припускає несуттєві неточності.

Оцінка **160-170 балів**: вступник демонструє неповне знання теорій та концепцій педагогічної науки, її методологічного інструментарію; у викладенні основних і додаткових питань, оцінці наукових фактів, процесів, явищ та обґрунтуванні власної позиції не вистачає глибини аргументації; оперує понятійним апаратом, але припускає окремі неточності.

Оцінка **100-159 балів**: вступник у відповідях на основні і додаткові питання демонструє фрагментарне, поверхнєве знання теорій та змісту категорій педагогічної науки, припускається принципів та суттєвих помилок у розкритті основних питань програми; виявляє недостатній рівень критичної оцінки наукових фактів, явищ, подій та складність у викладенні власної позиції.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Інтеграція України у світовий освітній простір ставить перед педагогічною наукою і системою освіти завдання розширення ролі наукової діяльності у вищій школі мистецької освіти, пошуку ефективних підходів до якісної підготовки наукових кадрів, навчання фахівців, спроможних свідомо орієнтуватися в науково-інформаційному просторі.

Метою навчання є надання освітніх послуг у музично-педагогічній галузі, забезпечення аспірантам здобуття знань, умінь та компетентностей, що належать до галузей мистецтва та освіти, із концентрацією на розвитку логічного, критичного й творчого мислення; спрямування на здійснення самостійної творчої науково-пошукової та педагогічної діяльності для отримання конкурентної спроможності у вирішенні складних професійних завдань; підготовка аспірантів до проведення дослідницької науково-педагогічної діяльності інноваційного характеру для інтеграції у світовий соціокультурний, освітній та науковий простір завдяки оволодінню знаннями, вміннями і навичками науково-дослідницької та музично-педагогічної діяльності.

Проміжні цілі навчання відповідають місії та стратегії Українського державного університету імені Михайла Драгоманова у формуванні науковців, здатних розв'язувати комплексні проблеми в галузі педагогіки мистецтва, що базуються на фундаментальних наукових досягненнях вітчизняних та зарубіжних учених, всебічному вивченні музично-педагогічного досвіду і спрямовані на продукування спеціальних фахових знань, творчих умінь та виконавських навичок. Передбачають оволодіння методологією науково-педагогічної діяльності та проведення власного наукового дослідження,

результати якого мають актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

Об'єкти вивчення: методологія наукових досліджень у сфері музичного мистецтва; національна основа художньо-музичної освіти; процес становлення та розвитку педагогіки мистецтва; актуальні проблеми формування духовності особистості; особистісно-орієнтований підхід в процесі навчання мистецтва; феномен художнього пізнання як взаємодії сприймання, оцінювання і творення в мистецтві; єдність раціональних і емоційних, об'єктивних і суб'єктивних, свідомих і підсвідомих способів освоєння мистецтва тощо;

Теоретичний зміст предметної області охоплює:

- гуманістичну парадигму мистецької освіти;
- концепції та методологічні підходи до вивчення фахових дисциплін;
- принципи і педагогічні умови навчання мистецтва;
- форми, методи, методики та технології наукового пізнання;
- перспективні напрями розвитку мистецької педагогіки.

Методи, методики та технології: теоретико-методологічні (дослідження у сфері теорії і методології музичного мистецтва, інноваційні процеси музично-педагогічної освіти; вивчення тенденцій і напрямів розвитку музичного мистецтва); *методичні* (формулювання певних рекомендацій відповідно характеру мистецької діяльності, залежно від завдань розвитку особистісних художніх властивостей учнів, вдосконалення якості мистецької освіти).

Інструменти та обладнання: сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи і програмні продукти, що застосовуються в сфері музично-педагогічної діяльності.

Дослідницький процес зорієнтований на удосконалення особистісних наукових та професійних компетентностей з відповідної кваліфікації з подальшим впровадженням розроблених інноваційних технологій у навчально-виховний процес, науково-дослідну і мистецько-організаційну діяльність відповідно до 8 рівня Національної рамки кваліфікацій та згідно із потребами

мистецької галузі. Він базується на широкому узагальненні та глибоких знаннях методології, сучасної теорії та методики навчання аспіранта з музичного мистецтва, на критичній оцінці перспектив оптимізації мистецьких наукових досліджень та освітнього процесу загалом. Спеціальний фокус програми охоплює здобуття фахових теоретичних знань та історичного досвіду з різних видів музичної діяльності; співвіднесенні їх з практичними задачами музично-педагогічної освіти в контексті модернізації та глобалізації світових культурно-освітніх процесів. Програма спрямовує здобувачів на розвиток професійних компетентностей для здійснення педагогічної, творчої мистецької діяльності, передбачає використання креативних підходів до вивчення музичного мистецтва в контексті сучасних особливостей світового культурно-мистецького простору.

I. Загальні питання музичної освіти. Методологічні засади та історія вітчизняної музичної освіти і методики навчання в зарубіжних країнах.

Основи наукових досліджень у сфері теорії та методики музичного навчання.

1. Музична освіта в Україні (Національна стратегія розвитку освіти в Україні 2021-2031 рр., Концепція розвитку педагогічної освіти (2018 р.), Закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), «Про позашкільну освіту» (2000 р.) та ін.). Музична освіта як невід’ємний компонент системи загальної освіти. Основні види музичної діяльності.

2. Теорія та методика музичного навчання як фундамент музично-освітньої практики. Забезпечення єдності емоційних і раціональних, об’єктивних і суб’єктивних, свідомих і підсвідомих способів осягнення змісту музичних образів.

3. Національно-стильові виміри осягнення музичного мистецтва. Сутність та складові музичної ментальності. Національне мистецтво – основа навчального репертуару.

4. Формування національної самосвідомості учнів засобами музичного мистецтва. Методика використання національних музичних традицій у процесі музичного навчання.

5. Формування гуманістичної світоглядної позиції особистості засобами музичного мистецтва. Художньо-естетичний підхід – основний напрямок забезпечення прогресивного розвитку музичної освіти.

6. Методика застосування особистісно-орієнтованих технологій в процесі музичного навчання. Персоналізований підхід у музичному навчанні: сутність, функції, принципи застосування.

7. Культурологічний вплив музичного мистецтва. Духовний розвиток особистості в процесі музичного навчання.

8. Акмеологічні засади музичного навчання. Професіоналізм в музичній освіті як основа саморозвитку і самореалізації. Акмеспрямовані стратегії підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

9. Сутність інтеграційних процесів у музичній освіті. Взаємодія хорового співу, сольного співу, інструментального виконавства в музичному розвитку особистості.

10. Педагогічна діяльність та методичні орієнтири українських діячів музичного мистецтва (П. Демуцький, М. Лисенко, К. Стеценко, М. Леонтович, С. Людкевич, Л. Ревуцький та ін.).

11. Методичні поради та твори для учнів В. Верховинця, Ф. Колесси, М. Леонтовича та ін.

12. Зарубіжні системи та теорії навчання музики (система музично-ритмічного виховання Еміля Жак-Далькроза, основні принципи співацького навчання Золтана Кодая, музично-виховна система Карла Орфа, система масової музичної освіти Шинічі Сузукі та ін.).

13. Спілкування в учнівському колективі. Творча взаємодія вчителя музичного мистецтва та учнів.

14. Методи наукового дослідження: емпіричні, теоретичні. Їх відмінності та мета застосування. Функції музичної освіти: світоглядна, виховна,

пізнавальна, інформаційна, гедоністична, психологічної розрядки, діагностична, інтерактивна та ін.

15. Сутність наукового спостереження як педагогічного методу: безпосереднє та опосередковане, відкрите і приховане, безперервне та дискретне спостереження.

II. Методика музичного навчання та розвитку учнів.

1. Залучення учнів до духовних цінностей на музичних заняттях.
2. Музично-ритмічне навчання в системі поліхудожньої освіти школярів на уроках музичного мистецтва.
3. Формування естетичних смаків учнів у музичному навчанні. Сутність оцінного ставлення особистості до творів мистецтва.
4. Музичне сприймання, оцінювання-інтерпретація та створення музики. Основні види музичної діяльності школярів. Різновиди музичної діяльності на уроках музичного мистецтва.
5. Урок як основна форма організації музичної діяльності. Типи уроків музичного мистецтва, структура, взаємодія різних видів діяльності на уроках музичного мистецтва.
6. Методика розвитку музичних здібностей учнів. Різновиди вербалізації образного змісту мистецьких творів.
7. Специфіка контролю та оцінювання навчальних досягнень школярів на уроках музичного мистецтва.
8. Слухання музичних творів у школі. Структура музичного сприйняття та етапи його формування. Особливості розвитку слухової уваги учнів.
9. Форми колективного музикування школярів: колективні та ансамблеві.
10. Види творчої роботи на уроках музичного мистецтва. Музично-творчий розвиток учнів засобами дитячого фольклору.
11. Методика розвитку музично-образного мислення школярів засобами поліхудожнього навчання.

12. Специфіка використання мультимедійних технологій на уроках музичного мистецтва.
13. Активізація творчої активності школярів засобами опосередкованого впливу.
14. Характеристика готовності учнів загальноосвітніх навчальних закладів до музичного навчання.
15. Формування виконавських умінь учнів закладів середньої освіти. Особливості підбору репертуару за віковими характеристиками.

III. Бесіда за темою реферату вступника.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Авдієвський А. Т. Формування особистості на ґрунті національно-культурного відродження. *Мистецтво у школі*: зб. ст. / Упор. І. М. Гадалова. Київ: УДПУ, 1996. Вип. I. С. 80-83.
2. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей: монографія. Київ–Чернівці: «Букрек», 2018. 320 с.
3. Болгарський А.Г. Музична культура в системі підготовки майбутнього вчителя музики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*: зб. наук. пр. Київ, 2004. Вип. 1 (6). С. 7-14.
4. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження: методичні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
5. Горбенко С. С. Основи методики музичної освіти : особистісний дискурс. Навчально-методичний посібник. Київ : Вид-во УДУ імені М. П. Драгоманова, 2024. 206 с.
6. Гуральник Н. П. Наукова-педагогічна школа піаністів у теорії та практиці музичної освіти і виховання. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011. 276 с.

7. Давидов М. А. Виконавське музикознавство. Енциклопедичний довідник. Луцьк : ВАТ «Волинська друкарня», 2010. 400 с.
8. Єременко О. В. Теорія і методика розвитку музичного сприймання в учнів основної школи: методичний посібник. Суми: Сум. держ. пед. ун-т, 2003. 141 с.
9. Закон України «Про освіту» № 2145-VIII від 05.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
10. Закон України «Про Вищу освіту» № 1556-VII від 01.07. 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
11. Закон України «Про позашкільну освіту» № 1841-III від 22.06.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1841-14#Text>
12. Козир А. В. Вплив підсвідомого та безсвідомого на процес творчого становлення керівника дитячого хорового колективу. *Наук. часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*: зб. наук. праць. К., 2005. Вип. 4 (14). С. 41-47.
13. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія]. К.: НПУ імені М. Драгоманова, 2008. 378 с.
14. Козир А. В., Федоришин В. І. Вступ до акмеології мистецької освіти: навч.-методич. посіб. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 263 с.
15. Лещенко М. П. Зарубіжні технології підготовки вчителів до естетичного виховання. 2-ге вид., допов. Київ, 1996. 192 с.
16. Лобова О.В. Формування основ музичної культури молодших школярів: теорія та практика. Суми: ВВП «Мрія» ТОВ, 2010. 516 с.
17. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика : монографія. Київ : Промінь, 2006. 432 с.
18. Моляко В. О. Функціонування творчого мислення в інформаційно-віртуальному просторі суб'єкта: монографія / В. О. Моляко, Ю. А. Гулько, Н. А. Ваганова [та ін.]; за ред. В. О. Моляко. Київ – Львів : Видавець Вікторія Кундельська, 2021. 194 с

19. Мультимедійні технології та засоби навчання : навчальний посібник / А. М. Гуржій, Р. С. Гуревич, Л. Л. Коношевський [та ін.] ; за ред. академіка НАПН України Гуржія А. М. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 556 с.
20. Ніколаї Г. Ю. Музично-педагогічна освіта в Польщі: історія та сучасність : монографія. Суми, 2007.
21. Овчаренко Н. А. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності: теорія та методологія. Кривий Ріг, вид. Р. Козлов, 2014. 400 с.
22. Олексюк О. М., Ткач М. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: навч. посібник. К.: Знання України, 2004. 264 с.
23. Орлов В. Ф. Професійне становлення вчителів мистецьких дисциплін: теорія і технологія: [монографія], [за заг. ред. І. А. Зязюна]. Київ: Наукова думка, 2003. 262, [1] с.
24. Отич О. М. Розвиток творчої індивідуальності студентів професійно-педагогічних навчальних закладів засобами мистецтва : монографія / за наук. ред. І. А. Зязюна. Чернівці : Зелена Буковина, 2011. 248 с.
25. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін). К.: Освіта Україна, 2008. 274 с.
26. Педагогічна майстерність : підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; За ред. І. А. зязюна. 3-тє вид., допов. і перероб. Київ : СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
27. Пляченко Т.М. Підготовка майбутнього вчителя музики до роботи з учнівськими оркестрами та інструментальними ансамблями. Кіровоград: «Імек-ЛТД», 2010. 428 с.
28. Про затвердження Концепції розвитку педагогічної освіти. Наказ МОН України від 16 липня 2018 р. № 776. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>
29. Ростовський О. Я. Лекції з історії західноєвропейської музичної педагогіки : Навч. посіб. Ніжин : Вид-во НДПУ ім. М. Гоголя, 2003. 193 с.

30. Руденко Ю. Д. Основи сучасного українського виховання. К: Вид-во імені Олени Теліги, 2003. 328 с.
31. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.
32. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підруч. для студ. вищ. пед. навч. закл. К.: Міленіум, 2006. 346 с.
33. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 рр. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2020/09/25/rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-02-10-2020.pdf>
34. Творчий розвиток особистості засобами музичного мистецтва : навч.-метод. посіб. / за ред., передмова Н. Г. Ничкало. Чернівці : зелена Буковина, 2011. 280 с.
35. Українські діячі культури про музичне виховання школярів та проблеми методики його викладення: зб. наук. статей /редактор-упорядник А.В. Козир. К.: НПУ, 1998. 44 с.
36. Фуллан М. Сили змін: вимірювання глибини освітніх реформ, [перек. з англ. Г. Шиян, Р. Шиян]. Львів: Літопис, 2000. 269 с.
37. Шевнюк О. Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика: монографія. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2003. 232 с.
38. Шульгіна В. Д. Українська музична педагогіка. К.: ДАКККіМ, 2008. 240 с.
39. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутнього вчителя: [монографія]. К.: Укр. держ. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова, 1996. 172, [1] с.
40. Юник Д. Г. Виконавська надійність музикантів: зміст, структура і методика формування : монографія. Київ : ДАКККіМ, 2009. 338, [2] с.